

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ: ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Ερωτήσεις ανοιχτού τύπου για τις διαλέξεις 03-13

Νικόλαος Γ. Χαραλαμπόπουλος

Τμήμα Φιλολογίας

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά **ΠΠ**
μαθήματα

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Νικόλαος Γ. Χαραλαμπόπουλος,

Τίτλος μαθήματος: «Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία: Πλάτων και η

Θεωρία των Ιδεών. Ερωτήσεις Ανοιχτού Τύπου για τις διαλέξεις 03-13».

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/LIT1905/>

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΟΙΧΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Διάλεξη 03

Πρόλογος (153a-154c): Ο Σωκράτης γυρίζει από τον πόλεμο - Ο Χαρμίδης εμφανίζεται στην παλαίστρα του Ταυρέα.

1. Πώς ενεργοποιείται η δράση του διαλόγου;
2. Να παρουσιάσετε συνοπτικά τις τρεις βασικές λειτουργίες της πρώτης συνομιλίας Σωκράτους-Κριτία.

Διάλεξη 04

Πρόλογος (154d-156d6): Το αυτοσχέδιο θεατρικό του Κριτία με τίτλο «Ο Σωκράτης γιατρός».

1. Όσοι βρίσκονταν στην παλαίστρα του Ταυρέα κοιτούσαν τον νεαρό Χαρμίδα «ὥσπερ ἄγαλμα» Να παρουσιάσετε τις δυο ερμηνείες αυτής της οπτικής και να σχολιάσετε το χρήση του ρήματος «θεῶμαι» στην παρομοίωση «πάντες ὥσπερ ἄγαλμα ἐθεῶντο αὐτόν».
2. Στο διάλογο ανάμεσα στον Σωκράτη, τον Κριτία και τον Χαιρεφώντα φαίνεται ξεκάθαρα η διάκριση προσώπου-σώματος. Λαμβάνοντας υπόψη το αρχαίο κείμενο (Πρόλογος: 154d-156d6) να σχολιάσετε τη διάκριση αυτή.
3. Να σχολιάσετε το λογοτεχνικό μοτίβο: «Ο Σωκράτης γιατρός».

Διάλεξη 05

Πρόλογος (158c5-159b): Ο Χαρμίδης δεν ξέρει αν είναι σώφρων - Πρώτο επεισόδιο (159b-161a): Πρώτος (ήσυχιότης τις) και δεύτερος (ὄπερ αἰδώς) ορισμός της σωφροσύνης και η ανασκευή της.

1. Να παρουσιάσετε τον πρώτο ορισμό της δικαιοσύνης, όπως διατυπώνεται από τον Χαρμίδα, και να παρουσιάσετε την επιχειρηματολογία του Σωκράτους με την οποία ανασκευάζει τον πρώτο ορισμό.
2. Να σχολιάσετε το δεύτερο ορισμό της δικαιοσύνης και να παρουσιάσετε την επιχειρηματολογία του Σωκράτους που οδηγεί την ανασκευή του.

Διάλεξη 06

Πρώτο επεισόδιο (161b-162d): Τρίτος ορισμός της σωφροσύνης (τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν) και η ανασκευή του - Η πρώτη ουτοπία (161d10-162a2): Κοινωνία αὐτάρκων παραγωγῶν - Πρώτο ιντερλούδιο (162c-d): Ο Κριτίας οργισμένος

1. Να αναλύσετε τον τρίτο ορισμό της σωφροσύνης.

Διάλεξη 07

Δεύτερο επεισόδιο (162d-163d): Αναπροσαρμογή του τρίτου ορισμού της σωφροσύνης (ἡ τῶν ἀγαθῶν πράξις) και απόπειρα ανασκευής του».

1. Να παρουσιάσετε τη συλλογιστική πορεία με την οποία ο τρίτος ορισμός της σωφροσύνης.

Διάλεξη 08

Δεύτερο επεισόδιο (163e-165a7): Κριτίου ρήσις και τέταρτος ορισμός της σωφροσύνης (τὸ γινώσκειν αὐτὸν ἑαυτὸν)».

1. Να αναλύσετε τη βασική γνωσιολογική αρχή στην οποία στηρίζεται ο τέταρτος ορισμός της σωφροσύνης.

Διάλεξη 09

Δεύτερο επεισόδιο (167b-169c): Η έννοια της αυτοαναφορικότητας ή η σωφροσύνη ως γνώση δευτέρας τάξεως – Πέμπτος ορισμός της σωφροσύνης (ἐπιστήμη ἐπιστήμης καὶ δὴ καὶ ἀνεπισημοσύνης)».

1. Να αναφερθείτε στην έννοια της αυτοαναφορικότητας, όπως παρουσιάζεται στο πλατωνικό κείμενο.
2. Να παρουσιάσετε συνοπτικά την ανασκευή του πέμπτου ορισμού της σωφροσύνης.

Διάλεξη 10

Δεύτερο ιντερολούδιο (169c-d): Ο Κριτίας μπερδεμένος – Τρίτο επεισόδιο (169d-172a): Είναι ωφέλιμη η σωφροσύνη; - Η δεύτερη ουτοπία (171d-172a): Ο (χαμένος;) παράδεισος της αλάνθαστης κοινωνίας.

1. Με ποιόν τρόπο αποτρέπεται ο ενδεχόμενος κίνδυνος για πρόωρη λήξη της συζητήσεως;

Διάλεξη 11

Τρίτο επεισόδιο (172b-173a): Επισήμανση μεθοδολογικών σφαλμάτων –

Τρίτο ιντερλούδιο (173a-d): Το όνειρο του Σωκράτους και η τρίτη ουτοπία.

1. Να σχολιάσετε το τρίτο ιντερλούδιο: το όνειρο του Σωκράτους.

Διάλεξη 12

1. Να παρουσιάσετε τη συλλογιστική πορεία που οδηγεί στον έκτο (υπόρρητο) ορισμό της σωφροσύνης.

Διάλεξη 13

Τέταρτο επεισόδιο (175a-176a): Σωκράτους ρήσις, αυτοκριτική και

αδιέξοδο - Έξοδος (176a-d): Ο Χαρμίδης μαθητής του Σωκράτους.

1. Πως ολοκληρώνεται ο διάλογος; Σε ποια συμπεράσματα καταλήγουν οι συνομιλητές

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΟΙΧΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Διάλεξη 03

1. Η δράση του διαλόγου ενεργοποιείται από την αθώα ερώτηση του Σωκράτους αν έχουν βγει νέα «φιντάνια», δηλαδή νεαροί που ξεχωρίζουν για την ομορφιά τους, για το μυαλό τους ή και για τα δυο (εἴ τινες ἐν αὐτοῖς διαφέροντες ἢ σοφία ἢ κάλλει ἢ ἀμφοτέροις ἐγγεγονότες εἶεν, 153 d 4-5).

2. Οι βασικές λειτουργίες της πρώτης συνομιλίας Σωκράτους-Κριτία είναι τρεις:

✚ Τίθεται από την αρχή το δίπολο γύρω από το οποίο θα δομηθεί ο διάλογος: ο Σωκράτης ψάχνει για ταλαντούχους νέους με σωματικά και/ή πνευματικά χαρίσματα. Η επιλογή «ή/και» φανερώνει ότι η σύμπτωση κάλλους και σοφίας στο ίδιο πρόσωπο είναι η ιδανικότερη περίπτωση και πρότυπο ιδανικού συνδυασμού. Ο Σωκράτης έχει έρθει στην παλαίστρα με κρυφή ατζέντα επιδιώξεων και προσδοκιών, αναζητώντας τους νέους εκείνους οι οποίοι θα αριστεύσουν σε όλη την έκταση του διπόλου.

✚ Η επιλογή του Κριτία να εστιάσει στην ομορφιά, αποσιωπώντας τις άλλες εναλλακτικές καθορίζει και τον χαρακτήρα της ακόλουθης ανταλλαγής απόψεων. Η περιοριστική απάντησή του δε σχετίζεται με την ενδεχόμενη αποστροφή του Κριτία προς τις πνευματικές απολαύσεις αλλά συνδέεται με πραγματικούς σκοπούς. Η αποτίμηση της σωματικής ομορφιάς γίνεται με τρόπο

άμεσο, αδιαμεσολάβητο σε νεκρό χρόνο, δηλαδή όσο χρειάζεται η «ματιά να πέσει πάνω στο όμορφο πρόσωπο ή κορμί». Ο Κριτίας έχει τη σωστή απάντηση για ένα από τα τρία σκέλη της ερώτησης του φίλου του και ο Σωκράτης θα έχει σύντομα την ευκαιρία να την επαληθεύσει με τα ίδια του τα μάτια.

✚ Το τρισκελές σωκρατικό ερώτημα (*εἴ τινες ἐν αὐτοῖς διαφέροντες ἢ σοφία ἢ κάλλει ἢ ἀμφοτέροις ἐγγεγονότες εἶεν*, 153d4-5) μπορεί να ερμηνευτεί ως αποτύπωση των εναλλακτικών ταυτοτήτων του έργου. Ο Πλάτων αφήνει τους ομιλητές να κατευθύνουν την εξέλιξη.

Διάλεξη 04

1. Όσοι βρίσκονταν στην παλαίστρα του Ταυρέα κοιτούσαν τον νεαρό Χαρμίδα σαν *άγαλμα*. Η οπτική αυτή επιδέχεται δυο ερμηνείες:
 - Η φυσική ομορφιά του νεαρού εξισώνεται με την τέλεια αρμονία ενός έργου τέχνης (αισθητική διάσταση).
 - Οι παρόντες στην παλαίστρα του Ταυρέα αποτελούν μια κοινότητα «πιστών» συγκεντρωμένη γύρω από το «άγαλμα» Χαρμίδα προς τον οποίο προσφέρουν λατρεία (θρησκευτική διάσταση).

Η χρήση του ρήματος «θεῶμαι» υποδηλώνει ότι ο συγκεντρωμένος κόσμος έχει οικειοποιηθεί το ρόλο των θεατών στις καλλιτεχνικές εκδηλώσεις ή και των θεωρών στις τοπικές ή πανελλήνιες θρησκευτικές πανηγύρεις, όπου ο θεώμενος εμπλέκεται συναισθηματικά με το αντικείμενο της θεάσεως, καθώς το βλέμμα του αιχμαλωτίζεται από κάποιο θέαμα το οποίο γεννά θαυμασμό.

2. Οι τρεις συνομιλητές δεν εστιάζουν στη συνολική εμφάνιση αλλά στις λεπτομέρειες. Το φυσικό κάλλος παρουσιάζεται ως συνισταμένη της αρμονίας των επί μέρους μελών. Ως τόπος συγκέντρωσης του βλέμματος ορίζεται το πρόσωπο του Χαρμίδα. Ο Χαιρεφών διαβεβαιώνει στο Σωκράτη ότι ο νεαρός έχει τόσο όμορφο κορμί, ώστε αν βγάλει τα ρούχα του θα γίνει αμέσως απρόσωπος. Όμως το πρόσωπο όσο όμορφο και αν είναι χάνει σε σχέση με το κορμί. Αυτή η διαπίστωση του Χαιρεφώντος σπάει την ομοιογένεια που υπήρχε ως τότε. Το κορμί υπερέχει έναντι του σώματος. Ο Χαρμίδης παραμένει απλά «ευπρόσωπος» όσο είναι ντυμένος. Μόλις αποκαλύψει το σώμα του ανεβαίνει στην κορυφή της κλίμακας του ωραίου ως «πάγκαλος» με τίμημα την απώλεια του προσώπου. Με όρους της προηγούμενης εικόνας, ο Χαρμίδης μεταμορφώνεται σε ένα άγαλμα ακέφαλο άρα και αταυτοποίητο. Δομείται έτσι ένα ιεραρχικό σχήμα όπου το σώμα διαμελίζεται και η ανταγωνιστική σχέση μεταξύ των μελών λαμβάνει ακραία μορφή: το κορμί εκμηδενίζει το πρόσωπο. Και στις δυο περιπτώσεις πρόκειται για αποκεφαλισμό. Γι' αυτό επιλέγεται αυτός ο διαχωρισμός: να τεθεί η συζήτηση σε ένα χώρο όπου τα δεδομένα θα τεθούν σε νέα βάση.

3. Η εικόνα του «Σωκράτους γιατρού» αποτελεί μοτίβο το οποίο διατρέχει όλο το δεύτερο μισό του προλόγου (155b-158b), παραμένει λανθάνον σε όλο το κυρίως σώμα του διαλόγου, για να επανέλθει στο προσκήνιο, μαζί με άλλα θέματα της εισαγωγής στο κλείσιμο του έργου. Η αποκατάσταση της ενότητας του σώματος του Χαρμίδα από τον Σωκράτη έχει το παράλληλό της στην ιατρική θεωρία της εποχής.

Προϋπόθεση για τη θεραπεία οποιασδήποτε οφθαλμικής παθήσεως είναι η υγεία συνολικά του κεφαλιού, η οποία είναι εφικτή μόνο όταν είναι υγιές ολόκληρο το σώμα. Το σώμα παρουσιάζεται ως ενιαία οντότητα. Η υγεία του σώματος βασίζεται στην απρόσκοπτη επικοινωνία των μελών, τα οποία διακρίνονται, αλλά δεν αυτονομούνται. Οι βασικές αρχές της θεραπευτικής, δηλαδή η προτεραιότητα του όλου έναντι του μέρους και η ενότητα του σώματος, συμπίπτουν με τις βασικές αρχές του σωκρατικού βλέμματος. Έτσι αντιμετωπίζει ο Σωκράτης την ομορφιά του Χαρμίδα, δηλαδή ως ολότητα. Συνεπώς, με την παρέμβαση του Σωκράτους αίρεται ο διχασμός στο φυσικό σώμα του Χαρμίδα και στο κοινωνικό σώμα της συντροφιάς.

Διάλεξη 05

1. Σύμφωνα με τον πρώτο ορισμό που διατυπώνει ο Χαρμίδης για την έννοια της σωφροσύνης: «**Σωφροσύνη σημαίνει το να ενεργεί κάποιος με κοσμιότητα και ηρεμία**». Η σωφροσύνη πρέπει να είναι κάτι καλό, και η ηρεμία όντως είναι χάρισμα αν αντιπαρατεθεί στην βιασύνη της επιπολαιότητας. Η ηρεμία όμως υποδηλώνει **βραδύτητα**, και έτσι πρέπει να απορριφθεί από τον Σωκράτη. Καλό είναι αυτό που γίνεται εύκολα και γρήγορα, όχι δύσκολα και αργά. Όταν κάποιος μορφώνεται στη γραφή και στην ανάγνωση, είναι ωραιότερο να μπορεί να γράφει και να διαβάζει γρήγορα. Το ίδιο και όταν μαθαίνει κάποιο μουσικό όργανο ή μια αθλητική τέχνη· είναι ωραιότερο και καλύτερο να επιδίδεται στις αντίστοιχες κινήσεις γρήγορα, όχι αργά. Αλλά και η

κατανόηση των διδαγμάτων ενός δασκάλου, δηλαδή η οξύνοια, είναι ένα είδος έντασης, όχι ηρεμίας. Επομένως όσον αφορά το σώμα, αλλά και την ψυχή, ωραιότερη είναι η ταχύτητα και όχι η ηρεμία. Άρα η ηρεμία δεν είναι σωφροσύνη, που σαν αρετή πρέπει να είναι ωραία και καλή. Ο ορισμός λοιπόν του Χαρμίδη, σύμφωνα με τον Σωκράτη, δεν είναι σωστός.

2. Η δεύτερη προσπάθεια του Χαρμίδη να ορίσει τη σωφροσύνη σχετίζεται με το πνεύμα αυτού που την έχει: **«η σωφροσύνη κάνει τον άνθρωπο να αισθάνεται και να δείχνει ντροπαλός, επομένως η σωφροσύνη είναι ένα είδος ντροπής»**. Η ντροπή φυσικά είναι κάτι καλό όταν μετριάζει την έπαρση, αλλά όπως είπε και ο Όμηρος «δεν είναι καλό να ντρέπεται άνδρας που έχει ανάγκη». Εφόσον λοιπόν η ντροπή είναι άλλοτε καλή και άλλοτε κακή, και η σωφροσύνη πάντα καλή, απορρίπτεται και ο δεύτερος ορισμός.

Διάλεξη 06

1. Ο Χαρμίδης τώρα επικαλείται ως ορισμό κάτι που άκουσε για τη σωφροσύνη, ότι είναι **«να κάνει κάποιος ό,τι τον αφορά»**, ή αλλιώς «να κάνει κανείς τα δικά του». Ο ορισμός αυτός όμως είναι τόσο ασαφής που μοιάζει με αίνιγμα, καθώς είναι προφανές πως κάποιος μπορεί να κάνει κάτι καλό και ωφέλιμο με το να βοηθάει τον συνάνθρωπο ή να του προσφέρει υπηρεσίες, δηλαδή το αντίθετο του «να κάνει τα δικά του». Ο δάσκαλος που διδάσκει την γραφή, την διδάσκει σε άλλους, και ο υφαντής υφαίνει τα ρούχα άλλων. Θα ήταν παράλογο να πούμε ότι θα έπρεπε ο καθένας να παράγει μόνος του τα προϊόντα που χρειάζεται και ότι κάτι διαφορετικό θα ήταν βλαβερό για

το άτομο ή την κοινωνία. Άρα δεν μπορεί να γίνει αποδεκτός ούτε αυτός ο ορισμός, ο οποίος στην πραγματικότητα προέρχεται από τον Κριτία. Αυτός είναι που παρεμβαίνει τώρα στη συζήτηση, λέγοντας ότι εννοούσε κάτι άλλο.

Διάλεξη 07

1. Ο τρίτος ορισμός αφορά στην «αινιγματική» (161 c, 162 a) ταύτιση σωφροσύνης και οικειοπραγίας – «τά έαυτοῦ πράττειν» (161b). Στον εξεταζόμενο πλατωνικό διάλογο «τά έαυτοῦ πράττειν» τίθενται ως περιοριστική δραστηριότητα που αφορά στο «εργάζεσθαι» και «πράττειν» για ίδιον μόνον όφελος. Όταν παίρνει τον λόγο ο Κριτίας, αντικαθιστώντας τον αμήχανο Χαρμίδα, αναφέρεται στους «δημιουργούς» (162 c) ως «ποιούντας τά έαυτῶν μόνον» (163 a). Έτσι ο Σωκράτης θέτει το ερώτημα της διάκρισης ποιεῖν-πράττειν-εργάζεσθαι-ποιεῖν(ποιήσεως-πράξεως-εργασίας). Από τα παραπάνω προκύπτει ο νέος ορισμός της σωφροσύνης ως «τήν τῶν αγαθῶν πράξιν» και ως σωφρονοῦντα τον «τά δέοντα πράττοντα» (164 b).

Διάλεξη 08

1. Σύμφωνα με τον τέταρτο ορισμό που διατυπώνει ο Κριτίας, «σωφροσύνη είναι η γνώση του εαυτού, η αυτογνωσία (τὸ γινώσκειν αὐτὸν έαυτόν)». Στον Κριτία απαντά ο Σωκράτης διατυπώνοντας μια υπόθεση: αν η σωφροσύνη είναι γνώση, πρέπει να έχει κάποιο αντικείμενο και αφού είναι αρετή πρέπει να έχει κάποιο όφελος, όπως η ιατρική είναι γνώση του υγιεινού και μας προσφέρει ωφέλεια, δίνοντάς μας υγεία. Η αριθμητική έχει ως αντικείμενο, π.χ., το άρτιο

και το περιττό, αλλά το άρτιο και το περιττό είναι διαφορετικό από την αριθμητική. Ποιο είναι το αντικείμενο λοιπόν της σωφροσύνης που θα είναι διαφορετικό από αυτήν και ποια η προσφορά της; Ο Κριτίας αποκρίνεται ότι η σωφροσύνη διαφέρει από όλες τις άλλες μορφές γνώσης, στο ότι είναι η μόνη που αποτελεί γνώση του εαυτού της και των άλλων γνώσεων. Και αφού είναι γνώση της γνώσης άρα θα είναι και γνώση της άγνοιας. Ο σώφρων λοιπόν θα ξέρει τι γνωρίζει και τι δεν γνωρίζει, και θα μπορεί να εξετάζει τι γνωρίζουν οι άλλοι και τι όχι. Ο ορισμός αυτός στηρίζεται σε μια βασική γνωσιολογική αρχή σύμφωνα με την οποία κάθε γνώση, είτε πρακτική είτε θεωρητική έχει ως αντικείμενό της ένα και μόνο ένα γνωστικό τομέα ο οποίος διαφέρει από την ίδια. Μοναδική εξαίρεση συνιστά η σωφροσύνη η οποία είναι γνώση δευτέρας τάξεως, γνώση η οποία γνωρίζει τον εαυτό της, γνώση κατά την οποία το υποκείμενο και το αντικείμενο της γνώσης ταυτίζονται. Η ιδιότητα της αυτοαναφορικότητας καθιστά την σωφροσύνη ανώτερη οντολογικά από όλες τις άλλες γνώσεις και την αναδεικνύει ως τον μοναδικό ηγεμόνα των επιστημών. Στο σημείο αυτό ο σωκρατικός έλεγχος εμφανίζεται ως μέσο διακρίσεως της αληθούς σοφίας από την δοκησιοσοφία.

Διάλεξη 09

1. Η αυτοαναφορικότητα δεν χαρακτηρίζει κανένα άλλο αισθητό ή νοητό φαινόμενο: η ακοή ακούει ήχους και όχι τον εαυτό της, ο έρωτας αγαπάει την ομορφιά και όχι τον έρωτα, οι σχεσιακές έννοιες (μεγαλύτερο/μικρότερο, διπλό/μισό) εξ ορισμού δεν εφαρμόζονται στον εαυτό τους χωρίς να χάσουν το νόημά τους.

2. Πέμπτος ορισμός: σωφροσύνη είναι η γνώση της γνώσης και της αγνωσίας (έπιστήμη ἐπιστήμης καὶ δὴ καὶ ἀνεπιστημοσύνης). Πρέπει τώρα να εξετάσουμε «αν είναι δυνατό ή όχι να ξέρει κάποιος ότι γνωρίζει όσα γνωρίζει και ότι δεν γνωρίζει όσα δεν γνωρίζει». Αυτά που λέει ο Κριτίας φαίνονται παράλογα στον Σωκράτη, με τον ίδιο τρόπο που θα ήταν παράλογο να υποθέσουμε κάποια όραση που δεν βλέπει χρώματα αλλά την ίδια την όραση, μια ακοή που ακούει τον εαυτό της, ή οποιαδήποτε άλλη «αίσθηση των αισθήσεων». Όλες οι επιθυμίες είναι επιθυμίες για κάποια απόλαυση, όχι για τον εαυτό τους ή για άλλες επιθυμίες. Έχουν δηλαδή κάποιο αντικείμενο διαφορετικό από αυτές. Το ίδιο και η βούληση (για αγαθά), ο έρωτας (για το ωραίο), ο φόβος (για τα φοβερά) κτλ. Ακόμα όμως και να δεχτούμε ότι υπάρχει γνώση της γνώσης (να ξέρει κάποιος τι γνωρίζει και τι δεν γνωρίζει), κάτι που ο Κριτίας αποτυγχάνει να αποδείξει, πρέπει να βρούμε αν αυτού του είδους η γνώση μας είναι ωφέλιμη. Αν δεν είναι, σίγουρα δεν ταυτίζεται με τη σωφροσύνη. Συνεπώς, ο Σωκράτης ανασκευάζει και τον πέμπτο ορισμό υποστηρίζοντας ότι η σωφροσύνη ως γνώση γνώσης και αγνωσίας δεν μπορεί να είναι ούτε υπαρκτή ούτε ωφέλιμη.

Διάλεξη 10

1. Ο Κριτίας βρίσκεται σε αδιέξοδο (ἀπορία) και ο ενδεχόμενος κίνδυνος για πρόωρη λήξη της συζητήσεως αποτρέπεται με την αλλαγή του ερωτήματος (ματαιωμένο τέλος). Το ερώτημα αφορά την κοινωνική χρησιμότητα της σωφροσύνης: διαπιστώνεται όμως ότι αυτή, ελλείψει χωριστού γνωστικού αντικειμένου, ανιχνεύεται με δυσκολία.

Διάλεξη 11

1. Το όνειρο του Σωκράτους και η τρίτη ουτοπία: η ιδανική κοινωνία ως αποτέλεσμα της κυριαρχίας της αληθούς σοφίας και των εξειδικευμένων επαγγελματιών όπου κυβερνούν οι όντως άριστοι και έχει εξοβελισθή κάθε πιθανότητα αποτυχημένης επιλογής. Το αφήγημα της τρίτης ουτοπίας, όπως και τα ομολογία του της ποιήσεως και του αινίγματος, παραμένει κείμενο ανοιχτό, δηλ. επιδεκτό περισσότερων της μιας ερμηνειών, γι' αυτό και το καταληκτήριο ερώτημα μένει αναπάντητο: Είναι οι πολίτες της ονειρικής ουτοπίας ευτυχισμένοι;

Διάλεξη 12

1. Η σωφροσύνη ως παντογνωσία δεν εγγυάται αυτομάτως την ευτυχία των ανθρώπων διότι αυτό είναι έργο μιας άλλης, μη ονομαζόμενης γνώσεως, της γνώσεως του καλού και του κακού. Ο μόνος τρόπος να διατηρήσει την πρωτοκαθεδρία της η σωφροσύνη ως πρόξενος ευτυχίας είναι η ταύτιση με την ανώνυμη αυτή γνώση. Έκτος (υπόρρητος) ορισμός της σωφροσύνης ως γνώσεως του καλού και του κακού (*ἐπιστήμη ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ*).

Διάλεξη 13

Ο Σωκράτης ομολογεί ότι μαζί με τον Κριτία διέπραξαν μια σειρά μεθοδολογικών σφαλμάτων και νοηματικών αλμάτων στην απόπειρά τους να ορίσουν την σωφροσύνη – η μετακειμενική λειτουργία της σωκρατικής ομολογίας ως πρόσκλησης στον αναγνώστη να αποπειραθεί να επιτύχει καλύτερο αποτέλεσμα (;) από τους ήρωες του διαλόγου. Ο Χαρμίδης δεν

απογοητεύεται αλλά αυτοπροτείνεται για μαθητής/ακόλουθος του Σωκράτους και ο Κριτίας επικροτεί την απόφασή του αυτή ως απόδειξη σωφροσύνης. Η έξοδος του διαλόγου επαναφέρει εν είδει κυκλικής συνθέσεως την συνθήκη του προλόγου: το ξόρκι, την υπόσχεση θεραπείας, και κυρίως την ανέμελη ατμόσφαιρα της παλαίστρας. Η παιγνιώδης αναφορά στην άσκηση βίας προς τον Σωκράτη αντιστιζεται συμμετρικά τω τρόπω προς την βία του Πελοποννησιακού Πολέμου στον πρόλογο του διαλόγου. Ο ορίζοντας του τραγικού σκέπει ανεπαισθήτως τον *Χαρμίδην*, ιδιαίτερος εν όψει του τρόπου με τον οποίον έχασαν την ζωή τους οι βασικοί πρωταγωνιστές του έργου

